

L
25

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

RENTABILITEIT VAN DE FRUITTEELT IN HET GESPECIALISEERDE BEDRIJF

1964

Overzicht

No. 334

Niet voor publikatie - nadruk verboden

'S-GRAVENHAGE - CONRADKADE 175 - TELEFOON 61.41.61

NN04363

J. Kuyvenhoven

RENTABILITEIT VAN DE FRUITTEELT IN HET GESPECIALISEERDE BEDRIJF

1964

Overzicht

No. 334

25

334

Niet voor publikatie - nadruk verboden

2282815

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
WOORD VOORAF	5
HOOFDSTUK I OPZET EN METHODE VAN HET ONDERZOEK	7
§ 1. Inleiding	7
§ 2. De steekproef	7
§ 3. De periode waarop het onderzoek betrekking heeft	8
§ 4. Groepering van de bedrijven	8
§ 5. De kosten en opbrengsten	8
§ 6. Kengetallen	9
§ 7. Het inkomen	11
HOOFDSTUK II SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK	12
§ 1. De bedrijfsresultaten	12
§ 2. De spreiding van de rentabiliteit	14
§ 3. De spreiding van het ondernemersinkomen	15
§ 4. Vergelijking van de resultaten over de jaren 1961 t/m 1964	16
BIJLAGEN	
A Groepering van de bedrijven per gebied	
A 1 Grondgebruik en arbeidsbezetting	20
A 2 Bedrijfsresultaten gemiddeld per bedrijf	21
A 3 Spreiding van het netto-overschot per f. 100,-- kosten	22
A 4 Inkomen uit het bedrijf gemiddeld per ondernemer	23
B Groepering van de bedrijven per grootteklasse	
B 1 Grondgebruik en arbeidsbezetting	24
B 2 Bedrijfsresultaten gemiddeld per bedrijf	25
B 3 Spreiding van het netto-overschot per f. 100,-- kosten	26
B 4 Inkomen uit het bedrijf gemiddeld per ondernemer	27

WOORD VOORAF

Door de afdeling Tuinbouw werden over het jaar 1964 gegevens verzameld op 54 gespecialiseerde fruitteeltbedrijven in Nederland. Doel van dit onderzoek was inzicht te verkrijgen in de financiële resultaten van deze bedrijven.

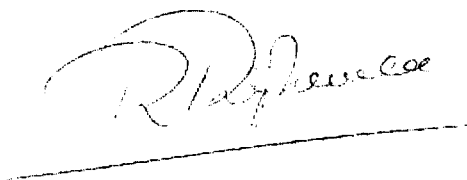
Onder gespecialiseerde fruitteeltbedrijven worden verstaan bedrijven, waarop $2\frac{1}{2}$ ha of meer fruitteelt aanwezig is en waarvan de ondernemer zich uitsluitend of nagenoeg uitsluitend op de teelt van fruit toelegt.

In dit overzicht zijn opgenomen de definitieve cijfers over het jaar 1964 (oogstjaar '64/'65), terwijl ter vergelijking met voorgaande jaren de bedrijfsresultaten van de jaren 1961 t/m 1963 zijn vermeld.

Door verschillende omstandigheden is de rapportering sterk vertraagd, waardoor de actualiteit van de inhoud grotendeels verloren is gegaan. Voor de deelnemende bedrijven kan het rapport voor een "terugblik" echter nog van nut zijn, reden waarom het aan de desbetreffende bedrijven wordt toegestuurd.

Het onderzoek is verricht door J. Kuyvenhoven onder leiding van A. Holkamp.

HET HOOFD VAN DE AFD. TUINBOUW,

's-Gravenhage, februari 1967

(Drs. R. Rijnveld)

HOOFDSTUK I

OPZET EN METHODE VAN HET ONDERZOEK

§ 1. In l e i d i n g

Bij het onderzoek, dat het L.E.I. jaarlijks naar de bedrijfsuitkomsten van de tuinbouw instelt, kan met vrucht gebruik worden gemaakt van resultatencijfers van gehele bedrijven. Dit komt omdat de teelt van groenten, bloembollen, bloemen en bomen overwegend plaatsheeft op per tak van tuinbouw gespecialiseerde bedrijven.

De fruitteelt onderscheidt zich echter van andere takken van tuinbouw o.m. door het feit, dat de produktie voor een belangrijk deel plaatsheeft in het met landbouw en/of veeteelt gemengde bedrijf. Deze gemengde bedrijven zijn niet bij dit onderzoek betrokken, omdat het doorvoeren van noodzakelijke kostensplitsingen moeilijk en tijdrovend is. Het feit, dat het onderzoek betrekking heeft op gespecialiseerde bedrijven, houdt in dat alleen voor het relatief geringe deel van de fruitteelt, dat door naar schatting 1500 bedrijven wordt vertegenwoordigd, getracht is een representatieve steekproef te verkrijgen.

§ 2. D e s t e e k p r o e f

Ten einde de relatief kleine groep gespecialiseerde fruitteeltbedrijven zo goed mogelijk te kunnen benaderen, is gebruik gemaakt van gegevens van de mei-inventarisatie 1957.

Bij het universum werden alleen die bedrijven betrokken, welke aan ten minste één man het gehele jaar arbeid verschaffen, en waarvan de fruitaanplant per bedrijf minstens $2\frac{1}{2}$ ha groot was. Hierbij werd ervan uitgegaan dat een man gedurende een jaar gemiddeld $2\frac{1}{2}$ ha fruit kan verzorgen. In 1961 is op 400 willekeurig hieruit gekozen bedrijven, welke volgens de informatie van de mei-inventarisatie meer dan $2\frac{1}{2}$ ha fruit hadden en waarvan het hoofdberoep van de ondernemer fruitteler was, een enquête gehouden om na te gaan in hoeverre deze bedrijven aan de voor het rentabiliteitsonderzoek te stellen eisen voldeden. Naast de eis betreffende de minimumoppervlakte van $2\frac{1}{2}$ ha fruit en een manjaar arbeid, werd nog gesteld dat 80% van de op het bedrijf verrichte arbeid voor de teelt van fruit moest zijn aangewend.

Verder werden nog normen gesteld ten opzichte van de boekhouding, terwijl, ter verkrijging van een vergelijkbare kostenstructuur, het geen gewoonte mocht zijn het fruit op het hout te verkopen. Slechts 90 bedrijven van de 400 voldeden aan deze eisen, terwijl 58 ondernemers zich bereid toonden aan het rentabiliteitsonderzoek mee te werken. De kwaliteit van de steekproef is dientengevolge - ten aanzien van een juiste representatie - nadelig beïnvloed.

1) Onder fruitteelt is ten deze verstaan de teelt van pit- en steenvruchten.

§ 3. De periode waarop het onderzoek betrekking heeft

De resultaten, welke in dit verslag zijn neergelegd, hebben betrekking op het oogstjaar 1964/65 (oogst- en bewaar seizoen). In vele gevallen viel het boekjaar echter niet samen met het oogstjaar. De bedrijfsresultaten zijn in deze gevallen berekend door de kosten van het boekjaar in mindering te brengen van de opbrengsten over het oogstjaar.

Ter vergelijking zijn ook de resultaten van de drie voorgaande jaren opgenomen.

§ 4. Groepering van de bedrijven

Van de uit de landelijke steekproef verkregen bedrijven bleek een groot aantal in bekende fruitteeltgebieden te liggen. De aan het onderzoek deelnemende bedrijven zijn als volgt naar geografische ligging ingedeeld:

	1961	1962	1963	1964
Noordholland	12	11	10	10
Zuidwestelijk kleigebied	17	17	17	17
Rivierkleigebied (Midden-Nederland)	15	15	14	14
Overige gebieden	14	14	14	13

De bedrijven buiten de bekende fruitgebieden liggen verspreid over het land met een concentratie in de N.O.P. (6 bedrijven).

Naast de indeling per gebied is ook een indeling naar fruitsoort opgenomen. Een bedrijf is getypeerd als perenbedrijf als meer dan 35% van de met volwassen fruit beplante oppervlakte was beteeld met peren. Verder zijn de bedrijven ook nog gegroepeerd naar bedrijfsgrootte.

§ 5. De kosten en de opbrengsten

De bedrijfsresultaten zijn bepaald volgens de bij het L.B.I. gebruikelijke methode. Deze houdt in, dat de berekening van rente en afschrijving van de duurzame produktiemiddelen is gebaseerd op de vervangingswaarde en dat kosten, welke niet tevens uitgaven zijn (handenarbeid van de ondernemer en zijn gezin, rente van eigen vermogen e.d.), zijn gewaardeerd.

Vervolgens is gebruik gemaakt van een groot aantal gegevens die niet uit de boekhoudingen waren te verkrijgen, doch die op de bedrijven zelf zijn verzameld. Deze aanvullende gegevens waren nodig om de resultaten volgens de in deze paragraaf vermelde, richtlijnen te kunnen berekenen. Zij omvatten een uitgebreide inventarisatie, zowel van de bedrijfsuitrusting als van de beteelde oppervlakten en gegevens betreffende de arbeidsbezetting.

De betaalde kosten werden ontleend aan door administratiekantoren samengestelde verlies- en winstrekeningen. In verband met het doel waarvoor deze rekeningen in het algemeen zijn samengesteld - t.w. de aangifte

voor de inkomstenbelasting - zijn de cijfers, voor zover nodig en mogelijk, ten behoeve van een zo juist mogelijke bedrijfseconomische verantwoording kritisch gezien en gewijzigd.

Wat de opbrengsten betreft, de verkopen geschieden grotendeels via de veilingen, welke desgevraagd een opgave verstrekten van de veilingomzet per deelnemer. Dit was mogelijk dank zij de machtiging die de fruittellers voor dit doel hadden verleend. Deze opbrengsten hebben betrekking op de bruto-opbrengsten, onder aftrek van door de veiling ingehouden verkoopkosten (in het algemeen veilingkosten, fusthuur en heffingen). De opbrengsten die niet via de veiling werden verkregen zijn resp. in samenwerking met de deelnemers vastgesteld en aan de boekhoudingen ontleend.

Rente en afschrijving

De berekening van de rente had plaats op basis van 5% over het - nader omschreven - in het bedrijf vastgelegde vermogen.

De afschrijvingen zijn berekend op grond van bij het L.E.I. bestaande inzichten met betrekking tot de economische levensduur en het waardeverloop van de onderscheiden duurzame produktiemiddelen.

Op de in produktie zijnde boomgaarden is, afhankelijk van fruitsoort, boomvorm, onderstam en leeftijd, afgeschreven volgens opgestelde normen. Voor jonge beplantingen, die nog niet in produktie zijn, is normatief een bedrag voor aanwas vastgesteld. Deze mutaties in de waarde van de plantopstand zijn, hetzij positief (waardestijging van jonge aanplant en/of aanleg van een nieuwe aanplant), hetzij negatief (afschrijving) onder de opbrengsten verantwoord.

Arbeid van ondernemer en gezinsleden

Als vergoeding voor de arbeid, welke door de ondernemer en zijn gezinsleden is verricht, is alleen de handenarbeid in rekening gebracht. Voor een waardering van de kosten, welke voor leiding en toezicht door de ondernemer waren in te calculeren, ontbreken nl. de daartoe benodigde normatieve gegevens.

De kosten van de handenarbeid zijn berekend op basis van een taxatie van de door de ondernemer en zijn gezinsleden verrichte hoeveelheid handenarbeid. Deze arbeid is gewaardeerd overeenkomstig het loon (inclusief sociale lasten) volgens de Collectieve Arbeidsovereenkomst voor volwassen mannelijke en vrouwelijke arbeiders en jeugdigen, met dien verstande, dat voor overuren geen toeslag op het normale uurtarief is toegepast. Op grond van deze C.A.O. zijn voor de ondernemer diverse toeslagen (onder andere voormanstoeslag, diplomatoeslag, waarderingstoeslag en prestatietoeslag) ingecalculleerd.

§ 6. K e n g e t a l l e n

Vele cijfers (kosten, opbrengsten, grondgebruik en arbeidsbezetting) zijn van de onderscheiden groepen in een gemiddelde per bedrijf tot uitdrukking gebracht. Dit gemiddelde is berekend door de totalen van de absolute cijfers te delen door het aantal bedrijven.

Het gezinsinkomen en de bestanddelen daarvan zijn gemiddeld per ondernemer, het arbeidsinkomen is tevens in een gemiddelde per manjaar weergegeven.

Het netto-overschot

Het economische resultaat wordt tot uitdrukking gebracht door middel van het begrip netto-overschot. Het wordt gevormd door het verschil tussen opbrengsten en kosten.

In de kosten is geen bedrag opgenomen als vergoeding voor de functie van leiding en toezicht van de ondernemer. Daar dit kostenelement dus nog in het netto-overschot aanwezig is, mag dit laatste niet zonder meer worden gezien als bedrijfseconomische winst.

Netto-overschot gemiddeld per bedrijf

De kosten, de opbrengsten en het netto-overschot zijn voor de onderscheiden groepen van bedrijven in een gemiddeld bedrag per bedrijf gegeven. Behalve in absolute bedragen per bedrijf is het netto-overschot - ten behoeve van de vergelijkbaarheid met andere typen en takken van bedrijf - vervolgens door middel van de volgende verhoudingsgetallen tot uitdrukking gebracht.

Netto-overschot per f. 100,-- kosten

Dit kengetal is berekend door het totale netto-overschot per groep van bedrijven te delen door 1% van de kosten van die bedrijven (gewogen gemiddelde).

Netto-overschot per eenheid produktiefactor

Het netto-overschot is vervolgens betrokken op de produktiefactoren kapitaal, arbeid en grond, factoren uit welke samenwerking het resultaat in feite is ontstaan.

a. Netto-overschot per f. 100,-- gemiddeld geïnvesteerd vermogen ¹⁾

Het geïnvesteerde vermogen is vastgesteld door het bedrag dat wordt verkregen door optelling van:

1. de verkoopwaarde van de grond;
2. de economische boekwaarde van de levende inventaris;
3. 60% van de vervangingswaarde van de dode slijtende produktiemiddelen;
4. de normale behoefte aan vlottende middelen.

De berekeningen hiervan zijn gebaseerd op globale taxaties naar de toestand bij het begin van het desbetreffende kalenderjaar.

b. Netto-overschot per manjaar arbeidsbezetting

Voor de berekening van dit kengetal is het netto-overschot gedeeld

1) Met "gemiddeld geïnvesteerd vermogen" is bedoeld het vermogen dat - op basis van de bestaande capaciteit - tijdens de levensduur van het bedrijf gemiddeld is geïnvesteerd. Daar de berekening van dit gemiddelde op een vrij grote taxatie berust, wordt hierdoor slechts de orde van grootte aangegeven. Deze investering omvat ook de bedrijfs-onderdelen die door de ondernemer zijn gepacht.

door de - tot volwaardige arbeidskrachten herleide en in manjaren uitgedrukte - arbeidsbezetting.

Voor de berekening van de arbeidsbezetting had een taxatie plaats van de arbeidstijd per arbeidskracht gedurende het boekjaar. De totale arbeidstijd per bedrijf werd vervolgens uitgedrukt in manjaren volwaardige arbeidskracht, waarbij voor arbeid door jeugdigen de volgende wegingscoëfficiënten werden toegepast:

14 jaar	30%
15 jaar	45%
16 jaar	65%
17 jaar	80%
18 jaar	90%
> 18 jaar	100%

Deze waarderingsnormen gelden voor arbeid verricht door mannen zowel als door vrouwen.

c. Netto-overschot per ha beteelbare grond

Bij de berekening hiervan is het netto-overschot gedeeld door de beteelbare oppervlakte van het bedrijf.

§ 7. H e t i n k o m e n

Het arbeidsinkomen per manjaar

Van het inkomen per produktiefactor is alleen het arbeidsinkomen - per manjaar arbeidsbezetting - tot uitdrukking gebracht.

Onder het arbeidsinkomen is verstaan het bedrag dat door hen, die arbeid in het bedrijf hebben verricht, te zamen als inkomen is genoten. Het is berekend door het netto-overschot te vermeerderen met het bedrag dat als kosten van arbeid is opgenomen. Na deling van dit inkomen door het aantal - tot volwaardige arbeidskrachten herleide - manjaren wordt het bedrag gevonden dat gemiddeld per manjaar als inkomen werd verkregen.

Het inkomen van de ondernemer

Voorts is berekend welk bedrag uit de bedrijfsexploitatie aan de ondernemer ten deel viel. In de eerste plaats betreft dit de vergoeding, die bij de berekening van het netto-overschot in de kosten is gecalculeerd voor de handenarbeid die door de ondernemer persoonlijk in het bedrijf is verricht. Voegen wij dit bedrag toe aan het netto-overschot, dan ontstaat het bedrag dat als arbeidsinkomen van de ondernemer is aangeduid.

De kosten bevatten voorts een rentevergoeding voor het vermogen dat in het bedrijf is geïnvesteerd. Voor zover het bedrag van deze vergoeding hoger is dan het bedrag dat door de ondernemer aan rente voor geleende gelden is betaald, vormt het verschil daarvan eveneens een bestanddeel van het inkomen van de ondernemer.

Bij toevoeging van laatstgenoemd inkomensbestanddeel aan het arbeidsinkomen van de ondernemer wordt het bedrag verkregen dat met ondernemersinkomen is aangeduid.

Tenslotte is ook het gezinsinkomen van de ondernemer, voor zover uit het bedrijf verkregen, tot uitdrukking gebracht. Dit bedrag betreft het ondernemersinkomen, verhoogd met het - als kosten gecalculeerde - bedrag van de handenarbeid welke door gezinsleden in het bedrijf is verricht.

HOOFDSTUK II

SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK

De resultaten van het onderzoek over 1964 zijn gedetailleerd neergelegd in de bijlagen A en B. In bijlage A zijn de bedrijven onderscheiden naar gebied, terwijl ook een onderscheiding naar fruitsoort is opgenomen. In bijlage B zijn de bedrijven gegroepeerd naar bedrijfsgrootte.

Elk der genoemde bijlagen geeft een overzicht van:

1. het grondgebruik en de arbeidsbezetting (gem. per bedrijf);
2. de kosten, opbrengsten en bedrijfsresultaten (gem. per bedrijf);
3. de spreiding van het netto-overschot per f. 100,-- kosten;
4. het gezinsinkomen uit het bedrijf (gem. per ondernemer).

§ 1. De bedrijfsresultaten

De resultaten volgens de bijlagen A en B zijn in de tabellen 1a en 1b samengevat. Tabel 1a geeft een beeld van de resultaten in totaal en per gebied, gemiddeld per bedrijf.

Tabel 1a

SAMENVATTING VAN DE BEREKENDE RESULTATEN OVER 1964 (GEM. PER BEDRIJF PER GEBIED)

	Alle bedrij- ven	Indeling naar gebied			
		Noord- holland	Zuidw. kleige- bied	Rivier- kleige- bied	overige gebie- den
Aantal bedrijven	54	10	17	14	13
Beteelbare oppervlakte in are	685	577	574	805	784
Waarvan: appels	(479)	(405)	(351)	(614)	(558)
peren	(171)	(166)	(207)	(153)	(149)
Arbeidsbezetting in manjaren	2,57	2,45	2,53	2,45	2,84
Gemiddeld geïnvesteerd vermogen	182000	181000	151000	196000	207000
Idem per manjaar arbeidsbez.	71000	74000	60000	80000	73000
Opbrengsten	43840	40440	40490	40840	54050
Kosten	46650	43420	42150	51050	50260
Netto-overschot	%/ 2810	%/ 2980	%/ 1660	%/ 10210	3790
<u>Netto-overschot:</u>					
per f. 100,-- kosten	%/ 6	%/ 7	%/ 4	%/ 20	8
per f. 100,-- gem. geïnvesteerd vermogen	%/ 2	%/ 2	%/ 1	%/ 5	2
per hectare	%/ 410	%/ 510	%/ 290	%/ 1270	480

/% = verlies.

Uit tabel 1a blijkt, dat gemiddeld over alle bedrijven het resultaat verliesgevend was. Tussen de gebieden onderling komen ook dit jaar weer verschillen voor. In het kader van dit onderzoek kunnen deze verschillen niet nader worden geanalyseerd. Wel kan worden gezegd dat de verschillen in resultaten tussen de gebieden (alook tussen de bedrijven onderling) niet zonder meer aan enkele factoren (zoals grond en klimaat) zijn toe te schrijven. Hierbij spelen ook de leeftijd van de beplanting, het rassen-sortiment, de beplantingsdichtheid en uiteraard de vakbekwaamheid van de onder-nemer een belangrijke rol.

Het gunstige resultaat in de overige gebieden wordt voor het grootste gedeelte bepaald door de bedrijven in de N.O.P., waar 5 van de 6 bedrijven winstgevend waren. Van de overige 7 bedrijven uit deze groep waren slechts 2 bedrijven winstgevend.

Tabel 1b geeft een samenvatting van de bedrijfsresultaten van de bedrij-ven gegroepeerd naar bedrijfsgrootte.

Tabel 1b

SAMENVATTING VAN DE BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1964
(GEM. PER BEDRIJF, INDELING NAAR GROOTTEKLASSE)

	Alle bedrij- ven	< 4ha	4-<6ha	6-<9ha	9->9ha
Aantal bedrijven	54	14	13	16	11
Beteelbare oppervlakte in are	685	304	438	755	1300
Waarvan appels	(479)	(229)	(315)	(540)	(905)
peren	(171)	(64)	(155)	(178)	(313)
Arbeidsbezetting in manjaren	2,57	1,60	1,95	2,63	4,42
Gem. geïnvesteerd vermogen	182000	93000	125000	207000	326000
Idem per manjaar arbeidsbezetting					
Opbrengsten	43840	17810	31230	51010	81430
Kosten	46650	25340	35380	49540	82860
Netto-overschot	72810	7530	4150	1470	1430
<u>Netto-overschot:</u>					
per f. 100,-- kosten	1/ 6	1/ 30	1/ 12	3	1/ 2
per f. 100,-- gem. geïnvesteerd vermogen	1/ 2	1/ 8	1/ 3	1	1/ (-)
Arbeidsinkomen per manjaar	5890	2500	5150	7540	6450
Arbeidsinkomen van de ondernemer ¹⁾	4320	340	3300	8670	3860
<u>Verdeling van het aantal bedrijven over de gebieden:</u>					
Noordholland	10	5	1	2	2
Z.westelijk kleigebied	17	5	7	3	2
Rivierkleigebied	14	2	5	3	4
overige gebieden	13	2	-	8	3

1) Gem. per ondernemer.

Het mag als bekend worden verondersteld dat bepaalde kosten uitgedrukt

per ha op een klein bedrijf hoger zijn dan op een groot bedrijf, zoals de vaste kosten van machines en werktuigen. Om de verschillen in kosten, opbrengsten en netto-resultaat tussen de verschillende bedrijfsgrootteklassen duidelijk naar voren te doen komen, zijn de belangrijkste gegevens uit tabel 1b omgerekend per ha beteelbare oppervlakte en weergegeven in tabel 1c.

Tabel 1c

SAMENVATTING VAN DE BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1964
UITGEDRUKT PER HA BETEELBARE OPPERVLAKTE
(INDELING NAAR GROOTTEKLASSE)

	< 4 ha	4-<6 ha	6-<9 ha	9->9 ha
Aantal bedrijven	14	13	16	11
Beteelbare oppervlakte in are	304	488	755	1300
Arbeidsbezetting	0,53	0,40	0,35	0,34
Gemiddeld geïnvesteerd vermogen	31000	26000	27000	25000
Opbrengsten	5860	6400	6760	6260
Kosten	8340	7250	6560	6370
Netto-overschot	72480	7850	200	7110

Het blijkt dat de resultaten vooral teleurstellend waren in het kleine bedrijf, waarvan de kosten per ha aanmerkelijk hoger, de opbrengsten lager waren dan die van het grotere bedrijf. Van deze grotere bedrijven (> 6 ha) werden de kosten gemiddeld geheel door de opbrengsten gedekt.

Ter vergelijking van het arbeidsinkomen van de ondernemer (netto-overschot + vergoeding handenarbeid ondernemer), vermeld in tabel 1b, diene dat het C.A.O.-loon voor volwaardige arbeiders van 22 jaar en ouder in 1964 f. 7500,-- 1) bedroeg.

§ 2. De spreiding van de rentabiliteit

In de bijlagen A 3 en B 3 is de spreiding van de gemiddelde rentabiliteit - voorgesteld door het netto-overschot per f. 100,-- kosten - in blokgrafiekken weergegeven.

In tabel 2 is de spreiding van het netto-overschot per f. 100,-- kosten voor de onderscheiden groepen samengevat.

Ter voorkoming van misverstand dient hierbij te worden opgemerkt, dat onder winstgevendende bedrijven zijn te verstaan bedrijven, waarvan de opbrengsten hoger zijn dan de kosten (het verschil is het netto-overschot). In de kosten zijn vergoedingen begrepen voor de handenarbeid van de ondernemer en de gezinsleden, alsmede een rentevergoeding van 5% over het gemiddeld geïnvesteerde vermogen.

1) Inclusief huurcompensatie, vakantietoeslag, prestatietoeslag, waarderings-toeslag en 50% van de diplomatoeslag, vermeerderd met een opslag voor sociale lasten.

Tabel 2

SPREIDING VAN HET NETTO-OVERSCHOT PER F. 100,-- KOSTEN
(AANTAL BEDRIJVEN IN PROCENTEN)

Perc. van de kosten	Alle bedr.	Indeling naar gebied				Indeling naar grootteklasse			
		Noord-holland	Z.w. klei-gebied	Rivier- klei-gebied	overige gebieden	<4ha	4-<6ha	6-<9ha	9->9ha
Aantal bedrijven	54	10	17	14	13	14	13	16	11
Negatief									
> 20	35	50	18	42	39	64	31	25	18
20 - 0	35	10	58	51	8	29	46	25	46
Totaal verliesgevend	70	60	76	93	47	93	77	50	64
Positief									
0 - 20	17	20	18	7	22	7	23	25	9
20 - 40	11	20	6	-	23	-	-	19	27
40 - >40	2	-	-	-	8	-	-	6	-
Totaal winstgevend	30	40	24	7	53	7	23	50	36
	100	100	100	100	100	100	100	100	100

In de blokgrafieken (bijlagen A 3 en B 3) is d.m.v. arcering de bedrijfsgrootte weergegeven. De bedrijfsgrootte is gemeten naar de totale kosten per bedrijf. Tevens is in bijlage A 3 aangegeven welke bedrijven als appel- of perenbedrijf zijn getypeerd.

§ 3. De spreiding van het ondernemersinkomen

Van het ondernemersinkomen (dat in de bijlagen A 4 en B 4 naar bestanddelen is gespecificeerd) is in tabel 3 per groepering de verdeling weergegeven door vermelding van het aantal ondernemers (in procenten) per inkomensklasse.

Tabel 3

SPREIDING VAN HET ONDERNEMERSINKOMEN
(AANTAL ONDERNEMERS PER INKOMENSKLASSE IN PROCENTEN)

	Alle bedr.	Indeling naar gebied				Indeling naar grootteklasse			
		Noord-holland	Z.w. klei-gebied	Rivier- klei-gebied	overige gebieden	<4ha	4-<6ha	6-<9ha	9->9ha
Aantal bedrijven	54	10	17	14	13	14	13	16	11
Aantal ondernemers	58	11	18	16	13	14	13	17	14
Inkomensklasse									
Minder dan f. 2500,-	29	46	11	37	31	43	23	29	22
f. 2500,- -<f. 5000,-	16	9	22	19	7	29	16	12	7
f. 5000,- -<f. 7500,-	12	-	28	13	-	14	15	-	21
f. 7500,- -<f. 10000,-	10	9	11	19	-	7	15	6	14
f. 10000,- -<f. 15000,-	7	9	6	6	8	-	15	6	7
f. 15000,- -<f. 25000,-	12	9	11	6	23	7	16	18	7
f. 25000,- ->f. 25000,-	14	18	11	-	31	-	-	29	22
	100	100	100	100	100	100	100	100	100

§ 4. Vergelijking van de resultaten over de jaren 1961 t/m 1964

In tabel 4 is een overzicht gegeven van de gemiddelde bedrijfsuitkomsten van alle bedrijven over de jaren 1961/1964.

Tabel 4

GEMIDDELDE BEDRIJFSUITKOMSTEN VAN ALLE BEDRIJVEN

	Per bedrijf				Per ha			
	1961	1962	1963	1964	1961	1962	1963	1964
Beteelbare oppervl. in are	672	692	720	685	100	100	100	100
Waarvan appels	459	468	500	479	68	68	69	70
Waarvan peren	164	169	171	171	24	24	24	25
Arbeidsbezetting in manjaren	2,46	2,54	2,66	2,57	0,36	0,37	0,37	0,38
Gem. geïnvesteerd vermogen	133000	138000	177000	182000	19600	19900	24600	26500
Opbrengsten	49220	33930	38180	43840	7270	4900	5300	6400
Kosten	34720	35390	40240	46650	5110	5110	5590	6810
Netto-overschot	14500	/1460	/2060	/2810	2160	/210	/290	/410
Netto-overschot per f.100,- kosten	42	/ 4	/ 5	/ 6	42	/ 4	/ 5	/ 6
Netto-overschot per f.100,- gem. geïnvest. vermogen	11	/ 1	/ 1	/ 2	11	/ 1	/ 1	/ 2

Uit deze tabel blijkt dat alleen het jaar 1961 een gunstig resultaat heeft gegeven, nl. een netto-overschot van f. 14500,- gemiddeld per bedrijf. De volgende jaren gaven een bedrijfseconomisch verlies van resp. f. 1460,-, f. 2060,- en f. 2810,-. Het gemiddeld slechte resultaat van de laatste jaren vindt zijn oorzaak in de eerste plaats in de lage opbrengsten. Dit komt vooral duidelijk naar voren wanneer de jaren 1961 en 1962 met elkaar worden vergeleken. De kosten per ha waren voor beide jaren gelijk, nl. f. 5110,-. De opbrengsten daalden van f. 7270,- per ha in 1961 tot f. 4900,- in 1962. Voor de jaren 1963 en 1964 speelt naast de lage opbrengsten ook de kostenstijging een rol. In 1963 is het kostenniveau gestegen. Een deel van deze stijging is een gevolg van de hogere rentekosten door hogere waardering van de grondwaarde. Door deze hogere waardering van de grond - met f. 3500,- per ha - is ook het gemiddeld geïnvesteerde vermogen toegenomen. In 1964 zijn de kosten nog meer gestegen. De totale kostenstijging per hectare t.o.v. 1963 bedroeg $\pm 22\%$, $\pm 4\%$ hiervan werd veroorzaakt doordat het rentepercentage van 4% op 5% werd gebracht, $7\frac{1}{2}\%$ door de stijging van de arbeidskosten. De afleveringskosten (waarin zijn begrepen verpakkingsmateriaal, vracht-, sorteer-, koel- en bewaarkosten) droegen met 6% tot deze stijging bij. Dit werd veroorzaakt doordat de produktie in het seizoen 1964/65 belangrijk groter was dan in voorgaande jaren. Dat de geldopbrengsten nochtans relatief laag waren, werd veroorzaakt door het gemiddeld lage prijspeil.

Tabel 5.

DE BEDRIJFSRESULTATEN GEMIDDELD PER GEBIED OVER DE JAREN 1961-1962-1963-1964

	Noordholland				Zuidwestelijk kleigebied				Rivierkleigebied				Overige gebieden			
	1961	1962	1963	1964	1961	1962	1963	1964	1961	1962	1963	1964	1961	1962	1963	1964
Aantal bedrijven	12	11	10	10	17	17	17	17	15	15	14	14	14	14	14	13
Beteelbare oppervlakte in are	535	534	530	577	580	592	597	574	683	734	819	805	891	893	907	784
Waarvan appelen	360	351	362	405	358	354	363	351	477	514	595	614	646	648	671	558
Arbeidsbezetting in manjaren per ha	0,41	0,43	0,45	0,42	0,43	0,39	0,40	0,44	0,33	0,34	0,33	0,30	0,31	0,34	0,35	0,36
Gem. geïnvesteerd vermogen per ha	25000	25000	33000	31000	20000	20000	25100	28000	19000	19000	22000	24000	18000	19000	23000	26000
Opbrengsten per ha	10230	5690	6200	7010	8090	5530	5800	7050	6090	3210	3720	5070	6220	5520	5870	6890
Kosten per ha	6290	6300	7430	7520	5560	5310	6000	7340	5360	4980	5200	6340	4110	4520	4840	6410
Netto-overschot per ha	3940	/510	/1230	/510	2530	210	/400	/290	730	/1770	/1480	/1270	2110	1000	1030	490
Netto-overschot per f. 100,- kosten	63	/10	/17	/7	46	4	/2	/4	14	/35	/28	/20	51	22	21	8
Netto-overschot per f. 100,- ge-middeld geïnvesteerd vermogen	16	/2	/4	/2	13	1	0	/1	4	/9	/7	/5	12	5	4	2
Netto-overschot per manjaar	9500	/1420	/2730	/1220	5850	550	/240	/660	2200	/5200	/4500	/4170	6710	2990	2960	1330

In tabel 5 is een vergelijking opgenomen van de bedrijfsresultaten per gebied over de jaren 1961 t/m 1964. Aangezien de oppervlakte gemiddeld per bedrijf tijdens de duur van het onderzoek iets is gewijzigd, zijn de voornaamste kengetallen omgerekend per ha beteelbare oppervlakte.

De verschillen per gebied zijn vrij groot en jaar op jaar wisselend, terwijl niet gezegd kan worden dat de stijging of daling van het rendement van het ene op het andere jaar voor de onderscheiden gebieden gelijk verloopt. Deze verschillen laten zich dan ook niet gemakkelijk verklaren, omdat:

- 1e. de verschillen tussen de bedrijven in een gebied al vrij groot zijn (o.a. leeftijd van de aanplant, rassensortiment en bedrijfsgrootte),
- 2e. de gebieden onderling grote verschillen vertonen met betrekking tot klimaat, grondsoort en structuur van de bedrijven;
- 3e. er veel factoren zijn die zowel op het ene als op het andere van invloed zijn, welke in het kader van dit onderzoek niet afzonderlijk zijn onderzocht.

Als laatste vergelijking is in grafiek 1 weergegeven het verloop van het netto-overschot per f. 100,-- kosten per grootteklasse.

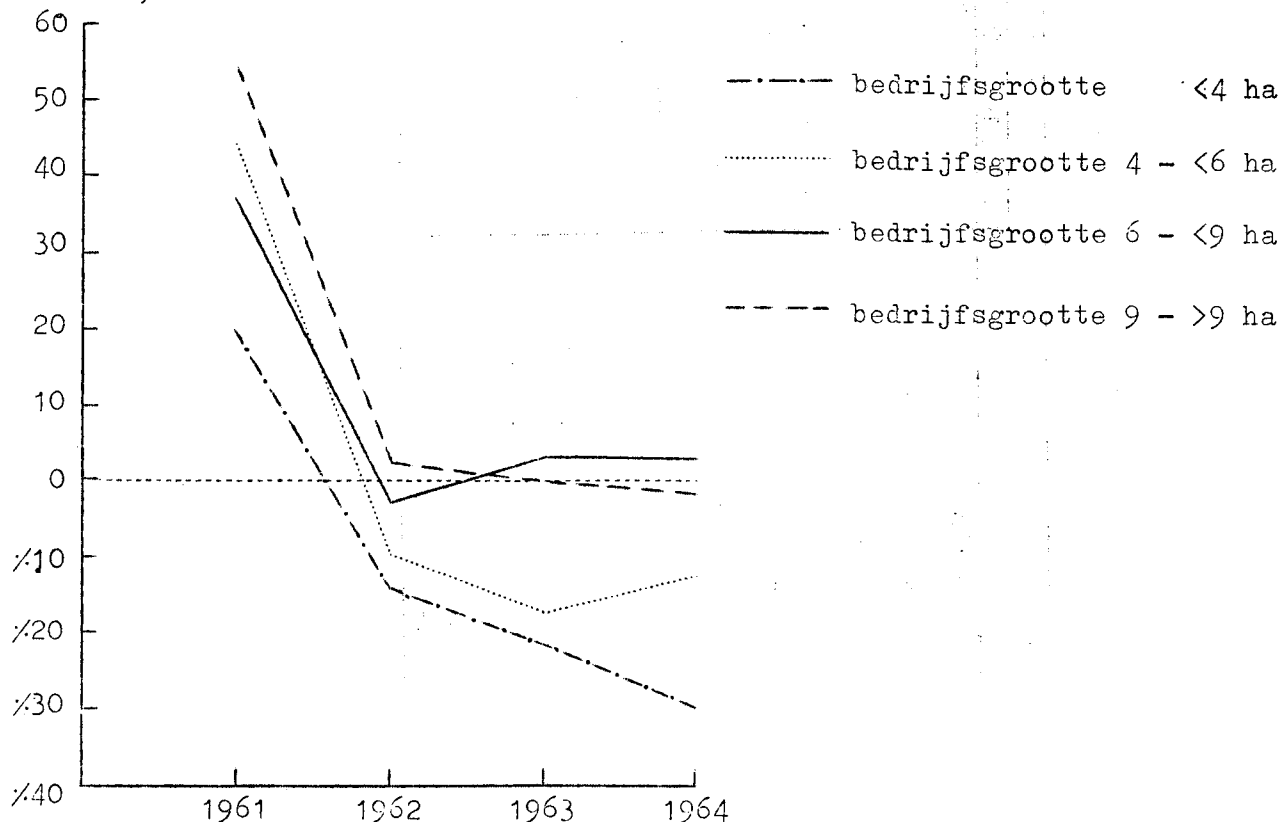
Uit deze grafiek blijkt duidelijk, dat de bedrijven die kleiner zijn dan 4 ha gemiddeld het laagste rendement opleverden. Ook het rendement van de bedrijven, die 4 tot 6 ha groot zijn, is de laatste jaren sterk verliesgevend geweest.

Het verschil in winstgevendheid van de groep bedrijven van 6 tot 9 ha en de bedrijven van 9 ha en groter is niet groot.

Grafiek 1

VERLOOP VAN DE RENTABILITEIT OVER DE JAREN 1961 T/M 1964 PER BEDRIJFSGROOTTEKLASSE

Netto-overschot
per f. 100,--kosten

B I J L A G E N

GRONDGEBRUIK (IN AREN) EN ARBEIDSBEZETTING OVER 1964
(GEMIDDELD PER BEDRIJF)

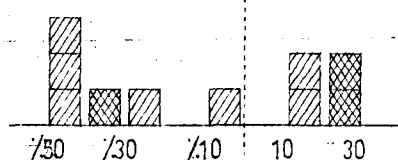
	Alle bedrijven	Indeling per gebied			Indeling naar hoofdsorten		
		Noord- holland	Zuidwest- kleigeb.	Rivier- kleigeb.	overige gebieden	meer dan 35% peren	overwegend appelen
Aantal bedrijven	54	10	17	14	13	15	39
Aantal bedrijven in %	100	19	31	26	24	28	72
Pit- en steenvruchten	664	573	569	782	734	624	680
Waarvan: appels	(479)	(405)	(351)	(614)	(558)	(317)	(542)
peren	(171)	(166)	(207)	(153)	(149)	(301)	(122)
pruimen	(8)	(2)	(8)	(9)	(13)	(6)	(9)
kersen	(3)	(-)	(3)	(6)	(-)	(-)	(3)
overig	(3)	(-)	(-)	(-)	(14)	(-)	(4)
Kleinfruit	4	4	3	1	10	2	5
Overige tuinbouwprodukten	2	-	-	1	5	1	2
Landbouw en veeteelt	13	-	2	19	30	-	18
Braak	2	-	-	2	5	4	1
Totaal beteelbaar	685	577	574	805	784	631	706
Aan derden verhuurd	7	10	8	11	-	-	10
Erf, blijvende paden enz.	49	65	34	56	49	45	51
Kadastrale oppervlakte	741	652	616	872	833	676	767
Waarvan: eigendom	455	513	363	792	166	599	399
gepacht	286	139	253	80	667	77	368
Aantal ondernemers per bedrijf	1,07	1,10	1,06	1,14	1,00	1,07	1,08
Arbeid van ondernemer(s) in manjaren	0,93	1,11	0,90	0,85	0,89	0,89	0,94
Arbeid van gezinsleden in manjaren	0,31	0,26	0,26	0,35	0,39	0,34	0,31
Arbeid van vast personeel in manjaren	0,81	0,59	0,85	0,85	0,87	0,76	0,82
Arbeid van los personeel in manjaren	0,52	0,49	0,52	0,40	0,69	0,68	0,46
Totale arbeidsbezetting in manjaren	2,57	2,45	2,53	2,45	2,84	2,67	2,53
Arbeid door ondernemers en gezins- leden in %	48	56	46	49	45	46	49

BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1964 (GEMIDDELD PER BEDRIJF)

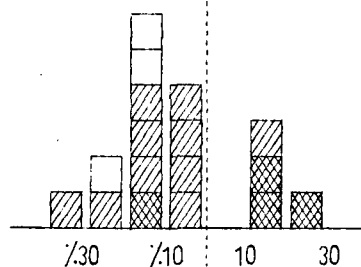
	Alle bedr.	Indeling per gebied				Indeling naar hoofdsoorten	
		Noord- holland	Zuidw. klei- gebied	Rivier- klei- gebied	ov.ge- bieden	meer dan 35% peren	overw. appe- len
Aantal bedrijven	54	10	17	14	13	15	39
Omzet in %	100	17	30	22	31	27	73
Gem. geïnvest. vermogen	182000	181000	151000	196000	207000	166000	188000
Kosten							
Afschrijvingen	4850	5100	3700	6650	4230	4470	5000
Huren en pacht	1120	320	1070	540	2420	300	1430
Rente	7230	8180	5790	9260	6200	7750	7030
Onderhoud	1290	1180	1580	1300	980	1540	1190
Bestrijdingsmiddelen	2840	2600	2740	3350	2620	2650	2920
Mest en stro	2130	1960	1650	2820	2150	1680	2300
Zaad, planten, bomen	500	120	230	900	690	90	650
Verpakkingsmateriaal	780	830	800	760	750	730	810
Motorbrandstoffen	500	540	500	390	580	630	450
Overige materialen	170	130	110	290	160	90	200
Werk door derden	390	40	120	1140	190	470	360
Vracht	1000	420	910	560	2040	610	1150
Sorteer- en pakloon	820	520	600	350	1830	740	850
Koel- en bewaarloon	1760	1080	1320	1240	3420	1330	1920
Arbeid ondernemers	7450	9200	7300	6730	7060	7110	7580
Arbeid gezinsleden	2000	1760	1750	2300	2200	2130	1960
Arbeid betaald personeel	8500	6630	9170	8220	9370	9170	8240
Bedrijfsbelastingen	320	400	330	460	100	450	270
Overige kosten	3000	2410	2480	3790	3270	2900	3030
Totaal	46650	43420	42150	51050	50260	44840	47340
Opbrengsten							
Produkten (bruto-opbrengst minus veilingkosten en fusthuur)	41630	39090	39710	34930	53320	40640	42010
Landbouw en veeteelt	610	-	210	1980	120	90	810
Aanwas levende inventaris	-	290	510	2110	1850	1220	460
Overige opbrengsten	1600	1060	1080	1820	2460	1200	1760
Totaal	43840	40440	40490	40840	54050	40710	45040
Netto-overschot	72810	72980	71660	710210	3790	74130	72300
Netto-overschot:							
per f. 100,- kosten	/ 6	/ 7	/ 4	/ 20	8	/ 9	/ 5
per f. 100,- gem. geïnvest. vermogen	/ 2	/ 2	/ 1	/ 5	2	/ 2	/ 1
per manjaar	/ 1090	/ 1220	/ 660	/ 4170	1330	/ 1550	/ 910
per ha beteelbare opp.	/ 410	/ 510	/ 290	/ 1270	480	/ 650	/ 330
Inkomen							
Arbeidsinkomen per man- jaar	5890	5960	6550	2880	7890	5350	6120
Arbeidsink. v/d onder- nemer 1)	4320	5660	5330	3040	10850	2790	4900
Ondernemersinkomen 1)	9520	10850	9890	2920	16000	8970	9720

1) Per ondernemer.

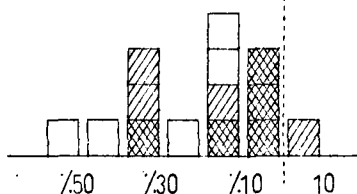
SPREIDING VAN HET NETTO-OVERSCHOT PER F. 100,- KOSTEN
(elk vakje stelt een bedrijf voor)

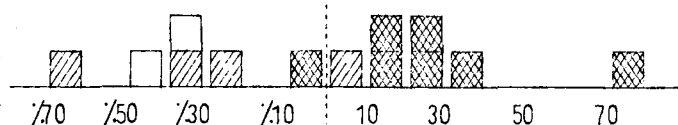
Noordholland
(10 bedrijven)

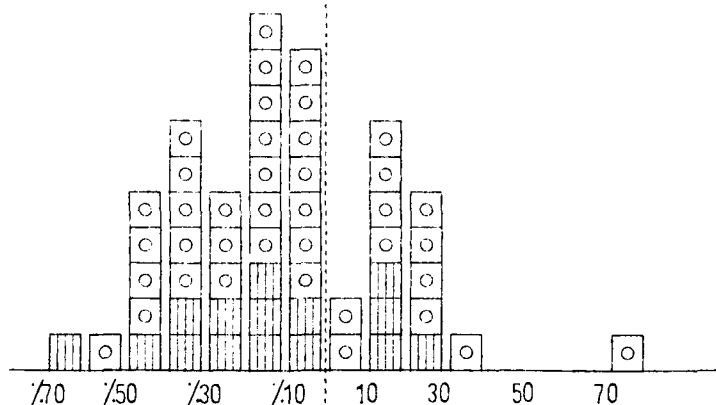
Zuidwestelijk kleigebied
(17 bedrijven)

Rivierkleigebied
(14 bedrijven)

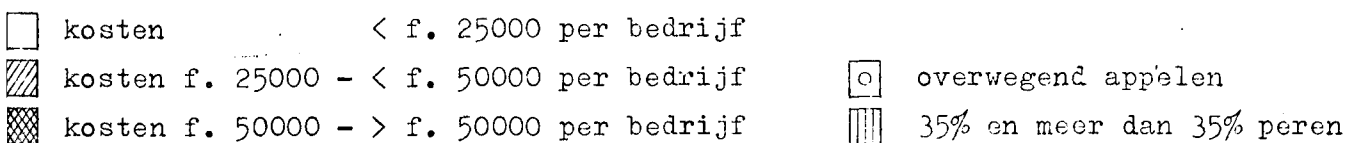

Overige gebieden
(13 bedrijven)

Alle bedrijven
te zamen
(54 bedrijven)

Netto-overschot per f. 100,- kosten

Bijlage A 4

INKOMEN UIT BEDRIJF OVER 1964 (GEMIDDELD PER ONDERNEMER)

	Alle bedrij- ven	Indeling per gebied				Indeling naar hoofdsoorten	
		Noord- holland	Zuidw. klei- gebied	Rivier- klei- gebied	overi- ge ge- bieden	meer dan 35% peren	overw. appe- len
Aantal bedrijven	54	10	17	30	13	15	39
Aantal ondernemers	58	11	18	16	13	16	42
Netto-overschot	2620	2710	1570	8930	3790	3870	2140
Handenarbeid onder- nemer	6940	8370	6900	5890	7060	6660	7040
Arbeidsinkomen v.d. ondernemer	4320	5660	5330	3040	10850	2790	4900
Rente meer berekend dan betaald	5200	5190	4560	5960	5150	6180	4820
Ondernemersinkomen	9520	10850	9890	2920	16000	8970	9720
Handenarbeid gezins- leden	1860	1600	1660	2010	2200	2000	1820
Gezinsinkomen uit bedrijf	11380	12450	11550	4930	18200	10970	11540

GRONDGEBRUIK (IN AREN) EN ARBEIDSBEZETTING OVER 1964
(GEMIDDELD PER BEDRIJF)

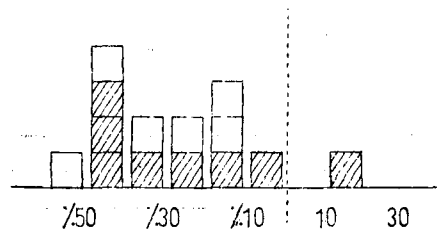
	Alle bedrijven	Indeling naar grootteklasse			
		< 4 ha	4-<6ha	6-<9ha	9->9ha
Aantal bedrijven	54	14	13	16	11
Aantal bedrijven in %	100	26	24	30	20
Pit- en steenvruchten	664	296	484	741	1237
Waarvan: appels	(479)	(229)	(315)	(540)	(905)
peren	(171)	(64)	(155)	(178)	(318)
pruimen	(8)	(3)	(12)	(14)	(2)
kersen	(3)	(-)	(2)	(1)	(8)
overig	(3)	(-)	(-)	(8)	(4)
Kleinfruit	4	4	1	9	-
Ov. tuinbouwprodukten	2	1	-	1	4
Landbouw en veeteelt	13	1	3	-	59
Braak	2	2	-	4	-
Totaal beteelbaar	685	304	488	755	1300
Aan derden verhuurd	7	-	11	6	14
Erf, blijvende paden enz.	49	32	31	51	90
Kadastrale oppervlakte	741	336	530	812	1404
Waarvan: eigendom	455	200	325	373	1050
gepacht	286	136	205	439	354
Aantal ondernemers per bedrijf	1,07	1,00	1,00	1,06	1,27
Arbeid van ondernemer(s) in manj.	0,93	0,98	0,93	0,96	0,79
Arbeid van gezinsleden in manj.	0,31	0,32	0,27	0,37	0,28
Arbeid van vast pers. in manj.	0,81	0,15	0,40	0,84	2,08
Arbeid van los personeel in manj.	0,52	0,15	0,35	0,46	1,27
Totale arbeidsbezetting in manj.	2,57	1,60	1,95	2,63	4,42
Arbeid door ondernemers en gezinsleden in %	48	81	62	51	24

BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1964
(GEMIDDELD PER BEDRIJF)

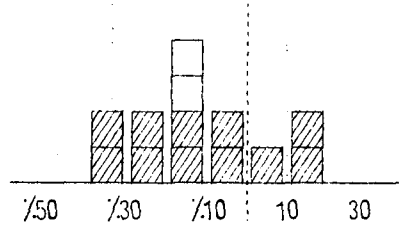
	Alle bedrijven	Indeling naar grootteklasse				
		< 4 ha	4-<6ha	6-<9ha	9->9ha	
Aantal bedrijven	54	14	13	16	11	
Omzet in %	100	11	16	35	38	
Gem. geïnvest. vermogen	182000	93000	125000	207000	326000	
<u>Kosten</u>						
Afschrijvingen	4850	2730	3820	4630	9090	
Huren en pacht	1120	810	760	1280	1690	
Rente	7230	3590	4940	7670	13930	
Onderhoud	1290	600	1050	1510	2130	
Bestrijdingsmiddelen	2840	1340	2130	2960	5430	
Mest en stro	2130	900	1490	2680	3660	
Zaad, planten, bomen	500	250	350	620	810	
Verpakkingsmateriaal	780	480	640	770	1370	
Motorbrandstoffen	500	190	340	540	1020	
Overige materialen	170	150	60	200	270	
Werk door derden	390	150	700	200	610	
Vracht	1000	600	590	1460	1320	
Sorteer- en pakloon	820	180	540	1230	1350	
Koel- en bewaarloon	1760	560	430	2290	4090	
Arbeid ondernemers	7450	7870	7450	7750	6470	
Arbeid gezinsleden	2000	2100	1790	2260	1750	
Arbeid betaald personeel	8500	1570	4960	8350	21710	
Bedrijfsbelastingen	320	130	250	270	730	
Overige kosten	3000	1140	3090	2870	5430	
Totaal	46650	25340	35380	49540	82860	
<u>Opbrengsten</u>						
Produkten (bruto-opbrengsten minus veilingkosten en fusthuur)	41630	17380	28590	48180	78380	
Landbouw en veeteelt	610	20	1800	250	460	
Aanwas levende inventaris	-	7500	7300	820	7220	
Overige opbrengsten	1600	910	1140	1760	2810	
Totaal	43840	17810	31230	51010	81430	
Netto-overschot	72810	7530	7450	1470	71430	
<u>Netto-overschot:</u>						
per f. 100,- kosten	7 6	7 30	7 12	3	7 2	
per f. 100,- gem. geïnv. vermogen	7 2	7 8	7 3	1	7 -	
per manjaar	71010	74710	72130	560	7 320	
per ha beteelbare oppervlakte	7 410	72480	7 850	190	7 110	
<u>Inkomen</u>						
Arbeidsinkomen per manjaar	5890	2500	5150	7540	6450	
Arbeidsinkomen v.d. ondernemer 1)	4320	340	3300	8670	3860	
Ondernemersinkomen 1)	9520	3220	7420	13410	13030	

1) Per ondernemer .

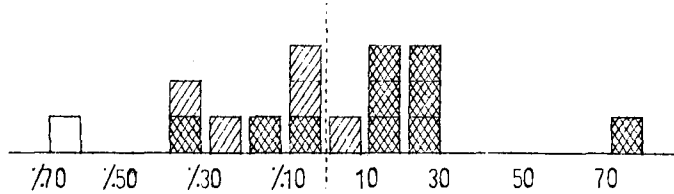
SPREIDING VAN HET NETTO-OVERSCHOT PER F. 100,- KOSTEN
(elk vakje stelt een bedrijf voor)

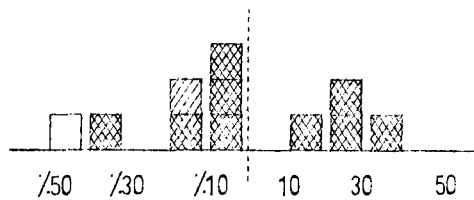
< 4 ha
(14 bedrijven)

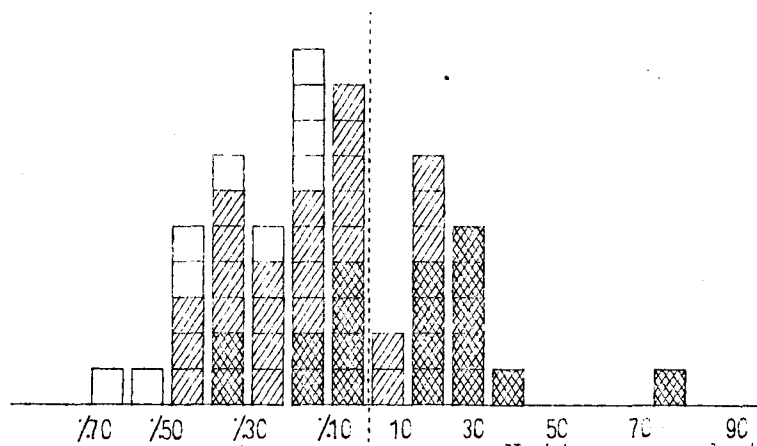
4 - < 6 ha
(13 bedrijven)

6 - < 9 ha
(16 bedrijven)

9 - > 9 ha
(11 bedrijven)

Alle bedrijven
te samen
(54 bedrijven)

Netto-overschot per f. 100,- kosten

- kosten <f. 25000 per bedrijf
- kosten f. 25000 - <f. 50000 per bedrijf
- kosten f. 50000 - >f. 50000 per bedrijf

INKOMEN UIT BEDRIJF OVER 1964
(GEM. PER ONDERNEMER)

	Alle bedrijven	Indeling naar grootteklasse			
		< 4 ha	4-<6ha	6-<9ha	9->9ha
Aantal bedrijven	54	14	13	16	11
Aantal ondernemers	58	14	13	17	14
Netto-overschot	72620	7530	4150	1380	1130
Handenarbeid ondernemer	6940	7870	7450	7290	5090
Arbeidsinkomen van de ondern.	4320	340	3300	8670	3960
Rente meer berekend dan betaald	5200	2880	4120	4740	9070
Ondernemersinkomen	9520	3220	7420	13410	13030
Handenarbeid gezinsleden	1860	2110	1790	2130	1380
Gezinsinkomen uit bedrijf	11380	5330	9210	15540	14410